

Emlékező sorok Gerő Gyula halálára

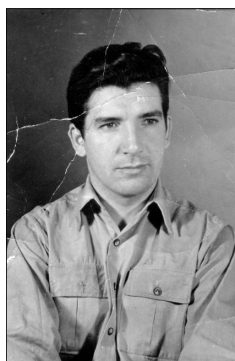
Pogány György

nyugalalmazott könyvtárigazgató

E-mail: bibliofil52@gmail.com

Néhány hónappal 97. életévének betöltése után, 2022. április 13-án elhunyt Gerő Gyula, akit a könyvtáros közösség szerkesztőként, illetve kronológusként ismert. Halálával talán az utolsó olyan személy távozott a magyar könyvtárügyből, aki tevékeny formálója, alakítója volt az 1950-es évek elejétől a magyar könyvtárügynek.

1925. február 13-án született egy kicsiny Somogy megyei faluban, Somogyszil községben, ahol édesapja körjegyző volt. Apja óhajának megfelelően jogi tanulmányokat folytatott és 1948-ban a pécsi tudományegyetemen cum laude minősítéssel állam- és jogtudományi doktorátust szerzett. Tanulmányaival párhuzamosan a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem történelem – művészettörténet szakos hallgatója is volt. Könyvtárosi pályáját 1949 őszén kezdte Kaposváron, ahol az akkoriban megszervezett körzeti könyvtár, illetve a Magyar-Szovjet Társaság bibliotékájában fizetés nélkül, társadalmi munkában dolgozott. 1950 áprilisában megnyílt a Körzeti Könyvtár olvasóterme a Megyeházán és itt immár fizetéses alkalmazott lett. Mindössze néhány hónapig állt fenn az intézmény, mindenesetre itt alakította ki Gerő könyvtárosi ethoszát, amelyhez hosszú élete során következetesen ragaszkodott: az olvasó szolgálata, a tények tisztelete, az új módszerek keresése, fáradhatatlan használni akarás – ezekben foglalható össze ars poeticája.

1950. december 1-jével nevezték ki Baja Város Könyvtárának vezetőjévé. Az értékes, tudományos szempontból is jelentős könyvanyagra alapozva az intézmény nevét Déldunai Tudományos Könyvtárra változtatta. Ekkoriban ismerte meg Sallai Istvánt, aki későbbi pályafutására meghatározó befolyással volt. Sallai az 1949-ben megszervezett Népkönyvtári Központ vezetőjeként került kapcsolatba vele és az intézménybe hívta munkatársául a bajai könyvtárost. Gerő mindössze néhány hónapig volt a Népkönyvtári Központnál, ugyanis 1952-ben az OSZK-n belül megalakult Sallai István vezetésével a Módszertani Osztály, a későbbi Könyvtártudományi és Módszertani Központ, illetve a mai Könyvtári Intézet elődintézménye. Sallai – egyedülként a népkönyvtári központi kollégái közül – magával vitte új munkahelyére is.

A Módszertani Osztályt létrehozó 1952-es minisztertanácsi határozat az új szervezet alapvető feladatául azt a célt tűzte ki, hogy „a tömegkönyvtárak legfontosabb segítőjévé kell fejleszteni”. Itt kezdte meg Gerő szakirodalmi munkásságát, írásai részben a változatos nevű szaklapban, a később Könyvtáros néven megszilárduló periodikumban, illetve önálló kötetben jelentek meg. Sallai 1954-ben publikálta A könyvtári munka című, a népkönyvtári teendőket bemutató kötetet, amely bizonyos értelemben a későbbi, Sallai István és Sebestyén Géza szerzőpáros által publikált szintézisnek, A könyvtáros kézikönyvének előzménye. Gerő Sallaival ehhez a munkához jelentette meg A könyvtári munka albuma című segédletet, amelyben 24 nagyméretű táblán, célszerű illusztrációk segítségével ismertették a kezdő könyvtárosoknak a legfontosabb könyvtári teendőket. Gerő 1954-ben önállóan is publikált egy kis kötetet Kis könyvtárak elhelyezése, berendezése, díszítése címmel, amelyben a szűkös költségvetéssel rendelkező könyvtárak külső és belső kialakítására adott hasznos tanácsokat. Ezek a kiadványok annak a folyamatnak voltak jelei, amelyek 1953-tól, Sztálin halála után lassan, nagyon lassan, de mégis kezdtek megfigyelhetővé válni: a mennyiségi szempontok helyett immár a minőségi, szakmai kérdések is mind nagyobb szerepet kaptak.

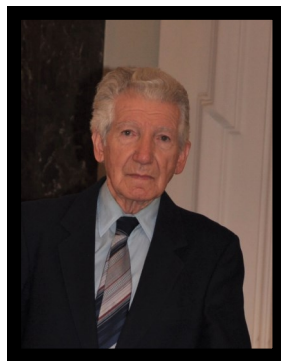
Még ugyanebben az évben, szeptemberben a szaklap megkereste: legyen a folyóirat, a Könyvtáros olvasószerkesztője. Ezzel a felkéréssel véglegesen eldőlt Gerő Gyula sorsa. Mintegy négy évtizeden keresztül szerkesztette a könyvtári sajtót, kezdetben olvasószerkesztőként, 1976-tól a Könyvtáros főszerkesztőjeként, és nyugdíjba vonulása után, 1989 és 1996 között az újonnan alakult Könyvtári Levelező/lap editora lett.

Gerő, mint szerkesztő arra törekedett, hogy a beérkezett vagy felkérésre írt cikkek a meggyőző gondolatmenettel, a pontos fogalmazással hassanak és ne a stílus sokszor öncélú csillogása jellemezze őket. Alapelve volt, hogy a szerkesztőnek az olvasó szemszögéből kell figyelni a szöveget, az alapos szöveggondozás is az olvasót szolgálja, amely magába foglalja a mondatok részletekbe menő elemzését gondolati, nyelvtani és stílusbeli értékük szerint. A szövegnek először, másodszor és harmadszor is pontosnak kell lenni, az apró adatoknak is megvan a szöveg egésze szempontjából a maga jelentősége. Gerő Gyula komolyan vette a szerkesztői feladatot, azt, hogy szaklap esetében az editor az adott diszciplína roppant fontos szereplője, a szakmai kommunikáció organizátora, rajta (is) múlik a szakterület tudományos diskurzusának jellege, minősége, a korszerű, előremutató új elméletek, módszerek, eljárások nyilvánosságához juttatása, széles körű megismertetésének elősegítése. Az adott szakterület alapos ismerete, széles körű általános műveltség, lényegfelismerő képesség, kiváló stiláris adottság és megfelelő diplomáciai érzék, valamint kapcsolatteremtő alkat szükséges ahhoz, hogy valakiből jeles szerkesztő legyen. Ő maga ezekkel az adottságokkal mind-mind rendelkezett, ezért válhatott az évtizedek során a magyar könyvtárügyben a „Szerkesztővé”.

Az orvosi könyvtárakkal különösebb kapcsolata nem volt, viszont nagyon fontosnak tartotta a helyi hálózati híradók ismertetését, ezért a Könyvtárosban megjelenésük alkalmával bemutatta azokat. Így rendszeresen sor került Az Orvosi Könyvtáros új számainak szemlészésére. A lapot 1961-es indulásakor rövid cikkben köszöntötte A Könyvtáros (ekkor

éppen névelővel jelent meg a lap címe) 1961. évi 6. számában, a 384. oldalon: „Új könyvtári szakfolyóirat. Megjelent Az Orvosi Könyvtáros, az Országos Orvostudományi Könyvtár Szervezési és Módszertani Csoportjának időszaki kiadványa. Az Orvosi Könyvtáros a hálózatában folyó munka jellegének megfelelően egyelőre az alapvető könyvtári ismeretek, problémák tárgyalására fekteti a hangsúlyt. Cikkeiben ismerteti az egyes könyvtárak működését, a könyvtári munka részterületeit. A könyvtári munka kérdései c. rovatban gyakorlati útmutatást ad az egységes munkamódszerek kialakításához, a Szemle rovat pedig az orvosi könyvtárosokat érdeklő legújabb szakirodalmi termékekről tájékoztat. Az Orvosi Könyvtáros negyedévenként jelenik meg, sokszorosított formában, előfizetési ára egy évre 40 Ft. Megrendelhető az Országos Orvostudományi Könyvtárnál, Bp. VIII., Szentkirályi u. 21. sz.”

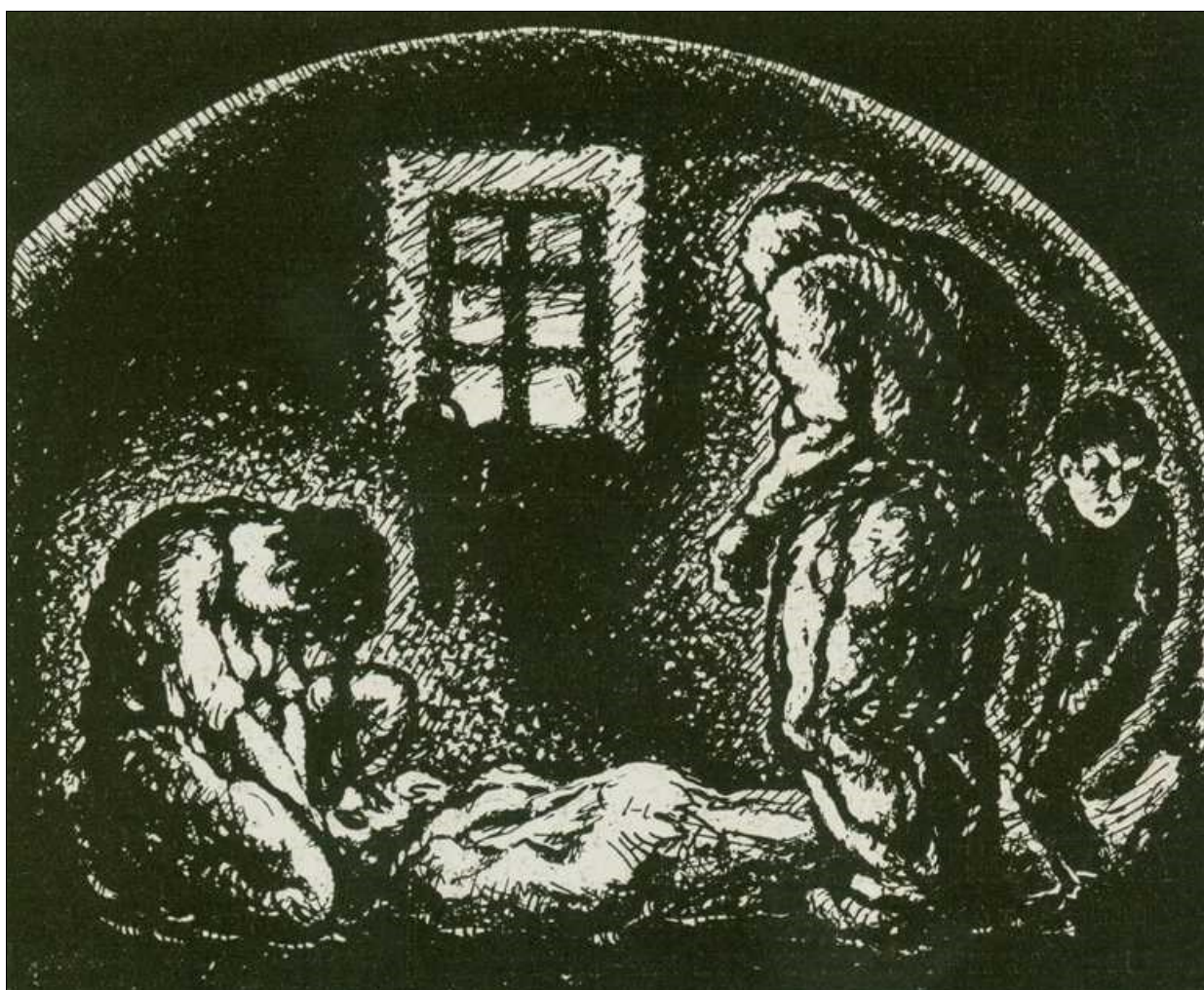
Gerő még szerkesztő korában indította el a lapban a magyar könyvtárügyi kronológia közreadását. 1996 után tevékenységének középpontjába ennek a roppant fontos munkának a kiteljesítése állt. A kronológiát a könyvtártörténet-írás vázának tekintette, ezért arra törekedett, hogy minden, látszólag jelentéktelen adatot megszerezzen, összegyűjtsön. A monumentális Magyar könyvtártörténeti kronológia 996-2007 három kötetben 2009-ben látott napvilágot. Azóta megjelent a 4. kötet is a kiegészítésekkel, pótlásokkal, illetve a 2008-2010-es évkör anyagával. Gerő szinte halála napjáig dolgozott a folytatáson, remélhetően nemsokára kézbe vehetjük majd a munka 5. kötetét. A kronológia anyagát felhasználva több megye is elkészítette a maga időrendi adattárát (Borsod-Abaúj Zemplén, Vas, Veszprém, Komárom-Esztergom, a Kaposvári Megyei Könyvtár és remélhetően nemsokára napvilágot lát Tolna megyéjé).

Gerő fáradhatatlan munkása volt a magyar könyvtárügynek, sokszor szabadságot sem vett ki. Igaz, ennek részben az is oka volt, hogy magánéleti tragédiái elől a munkában keressen orvosságot. Felesége fiatalon, 48 éves korában még 1976-ban hunyt el, két leánygyermekük született, akik a közelmúltban haltak meg. Lányai emlékének megörökítésére alapította meg a Gerő Éva és Gerő Katalin Alapítványt, melyet a Pannonhalmi Főapátság Könyvtára kezel és az egyházi könyvtárak állományvédelmi tevékenységét támogatja.

Gerő Gyula csaknem az emberi életkor abszolút határáig élt, ezért már-már azt hihette a magyar könyvtárügy, hogy fizikai valójában is halhatatlan. Életművével olyan gazdag alapot teremtett, amelyre az utókor biztosan építhet. A mai nemzedék feladata, hogy ezzel az örökséggel jól sáfárkodjon és méltón őrizze emlékét.

(Képek forrása: Internet)

*Pérely (Hercz) Imre illusztrációja Gorkij: "Gyermekéveim"-hez
Forrás: <http://keptar.uz.ua/html/kepoldal/index.phtml?id=94927>*